

ชุดที่ ๒
ส่วนที่ ๓
คดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญ ตอนที่ ๑/๓
(ที่ไม่ใช่คดีควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ)
คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร.มาโนชญ์ จงปภา
การบรรยายกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๙ (ภาคค่ำ)
วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๑๙.๐๐-๑๙.๕๐ น.
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

คดีพิเศษในรัฐธรรมนูญ
(นอกเหนือไปจากคดีควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ) มีดังนี้

(๑) คดีที่อยู่ในอำนาจของ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๒) คดีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม
มาตรฐานทางจริยธรรม
อย่างร้ายแรง

(๓) คดีเลือกตั้ง

(๔) คดีเอกสิทธิ์ และความ
คุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ
(ท่านตระหนักรับรองไป
แล้ว)

(๕) คดีเกี่ยวกับศาล
รัฐธรรมนูญตรวจสอบการ
ตราพระราชกำหนด (ท่าน
ตระหนักรับรองไปแล้ว)

คดีพิเศษประเภทที่ ๑
คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

0. ความเบื้องต้น

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ อะไร

คือ ศาลที่สร้างขึ้นในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อให้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง เดิมมีเพียงชั้นเดียว ต่างไปจากศาลยุติธรรมปกติที่อาจดำเนินการได้ใน ๓ ชั้นศาล (๒๕๕๐) ต่อมารัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ให้ผู้ทรมได้กรณีมีพยานหลักฐานใหม่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ล่าสุดรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ให้ผู้ทรมได้แย้งคำพิพากษาได้ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้วจะมีการตั้งองค์คณะขึ้นมาพิจารณา เป็นรายคดี (ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้าคณะในศาลฎีกา) (มาตรา ๑๙๕)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีการลงมติเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในแต่ละคดีที่มีการพิจารณาคดี มีจำนวน ๙ ท่าน

การดำเนินคดีอาญา
ผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองโดยศาล
ฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๙๕
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ (ประกาศเมื่อวันที่ ๒๑ ก.ค. ๒๕๖๑)

รัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐

มาตรา ๑๙๕ ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้เลือกเป็นรายคดี

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ต่อ

วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาตัดสินมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ความแตกต่างสำคัญของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับ คดีอาญาในศาลยุติธรรมปกติ

1. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ตั้งขึ้น
โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่ศาล
ยุติธรรมที่เป็นศาลอาญาดังขึ้นโดย
พระราชบัญญัติ

2. องค์คณะในศาลฎีกาแผนก
คดีอาญา ประกอบด้วยผู้
พิพากษาศาลฎีกา ๙ ท่าน แต่ศาล
ยุติธรรมอื่นปกติ ๒ ท่าน หรือ ๓
ท่าน แล้วแต่กรณี

3. ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญา
โดยตรงต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ฯ แต่ต้องร้องผ่าน ป.ป.ช. ในขณะที่
ที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญา
โดยตรงในศาลยุติธรรมปกติ

4. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ
ชัดเจนว่าใช้ระบบไต่สวน แต่ศาล
ยุติธรรมในคดีอาญาปกติไม่ชัดเจน
เว้นระยะหลังบางศาล เช่น ศาล
อาญาทุจริตฯ ใช้ระบบไต่สวน

5. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ผู้
พิพากษาทุกท่านต้องทำเป็น
ความเห็นในการวินิจฉัยเป็น
หนังสือโดยสังเขป

(เดิมต้องทำคำวินิจฉัยทุกท่าน) แต่
ศาลยุติธรรมปกติไม่ต้องทุกท่าน

มานิตย์ จรุงป่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

9

คดีในเขตอำนาจ ของศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง (มาตรา ๑๐)

(๑) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ใน
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต ตูลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้
ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงิน
แผ่นดิน ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจ
ปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

(๒) คดีที่คณะผู้ไต่สวนอิสระเห็นว่ากรรมการ ป.ป.ช. มี
พฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจ
ปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

มานิตย์ จรุงป่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

10

(ต่อ)

(๓) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๑) และ (๒) เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม (๑) หรือ (๒) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(๔) คดีที่บุคคลตาม (๑) หรือกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน

ชวนคิด

นายกรัฐมนตรีคนหนึ่งถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย ตาม ป.อ. มาตรา ๒๘๘ เช่นนี้จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ เพราะเหตุใด

ในระหว่างที่นายกรัฐมนตรีถูกสอบสวนว่า กระทำความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นหรือไม่ นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้อำนาจสั่งการให้ตำรวจที่สอบสวนทำสำนวนให้อ่อน ๆ เช่นนี้ หากจะมีการดำเนินคดีกับนายกรัฐมนตรีในข้อหาตาม ป.อ. มาตรา ๑๕๗ จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ เพราะเหตุใด

ศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งฯ ใช้ระบบไต่ สวน

- การพิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน โดยศาลค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- ในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐาน แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานนั้นแล้วเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง)

13

การพิจารณาของศาล ต้องรวดเร็ว

การพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว โดยนำสำนวนการไต่สวนของ ป.ป.ช. หรือคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติม

ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ (มาตรา ๖)

หมวด ๑ บททั่วไป

แผนกคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองในศาลฎีกา

กำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

ประธานศาลฎีกาตั้งผู้พิพากษาใน
ศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้
พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโส
ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษา
ศาลฎีกาจำนวนตามสมควร เป็นผู้
พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา
(มาตรา ๙)

เขตอำนาจของศาล ฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งฯ

มาตรา ๑๐ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(๑) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ฯลฯ) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

(๒) คดีที่คณะผู้ไต่สวนอิสระเห็นว่ากรรมการ ป.ป.ช. มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ต่อ

(๓) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (๑) และ (๒) เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาตาม (๑) หรือ (๒) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ อันใดแก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อบังคับให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(๔) คดีที่บุคคลตาม (๑) หรือกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิด

พรป. ปปช. พ.ศ.
๒๕๖๑

มาตรา ๕

"ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง" หมายความว่า

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก(๑) และ (๒) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

(๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา

พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการ
การเมือง พ.ศ.
๒๕๓๕

มาตรา ๔ ข้าราชการการเมืองได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมืองดังต่อไปนี้

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รองนายกรัฐมนตรี

(๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

(๔) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(๕) รัฐมนตรีว่าการทบวง

(๖) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

(๗) รัฐมนตรีช่วยว่าการทบวง

(๘) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี

(๙) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี

ต่อ

(๑๐) ที่ปรึกษารัฐมนตรี และที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(๑๑) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

(๑๒) รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง

(๑๓) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(๑๔) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(๑๕) เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

(๑๗) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

(๑๘) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

(๑๙) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง

(๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง

เหล่านี้ทั้งหมดอยู่ในเขตอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อสังเกต

- ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น ความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ ในหมวด ๙ ว่าด้วยการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม เช่น กรณีคดีที่ดินรัชดา (คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ ที่ อ.ม.๑/๒๕๕๐) หรือความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๓
- แต่ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งฯไปทำผิดอาญาข้อหาอื่น ที่ไม่ใช่ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ เช่น หมิ่นประมาท ลักทรัพย์ เป็นต้น จะถูกดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรมปกติ

ข้อสังเกต ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

ในกรณีการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ขยายไปถึงตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ซึ่งแม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ความผิดหลักต้องเป็นกรณีที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดในตำแหน่งหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เช่น เป็น รมต. ก็ต้องทำผิดในตำแหน่งหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ

หากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้กระทำความผิดหลัก แล้วมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เช่นนี้จะไม่ใช่กรณีการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

23

รายงานกระบวนการ พิจารณาคำสั่งศาล ฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง คดี หมายเลขแดงที่ อม. ๑๔/๒๕๕๒

- โจทก์ (อัยการสูงสุด) ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ (พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา) ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ร่วมกับจำเลยที่ ๒ ใช้และจ้างวานให้จำเลยที่ ๔ ซึ่งเป็นพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งอันเป็นหน่วยงานของรัฐผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลนายทะเบียนพรรคการเมืองให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและโดยทุจริตโดยมอบเงินให้จำเลยที่ ๔ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท แล้วจำเลยที่ ๔ ร่วมกับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ กับพวกนำข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการรับเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและการอนุมัติของนายทะเบียนพรรคการเมืองไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมิชอบ ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๖, ๑๑ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓, ๘๓, ๘๔, ๘๖ และริบเงินสด ๓๐,๐๐๐ ของกลาง

- องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีที่มีมูลเป็นการกล่าวหาผู้กระทำความผิดฐานเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุน ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามความในมาตรา ๒๗๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ นั้น ต้องเป็นการกระทำในฐานะเป็น ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ตามมาตรา ๒๗๕ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ แต่ตามคำบรรยายฟ้องโจทก์คดีนี้เป็นการกล่าวหาว่า จำเลยที่ ๔ ในฐานะ พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอันเป็นหน่วยงานของรัฐกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานใน

- องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.๒๕๐๒ มาตรา ๖, ๑๑ โดยมีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันเป็นผู้ใช้และจ้างวานให้จำเลยที่ ๔ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๔ แล้วจำเลยที่ ๔ กับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ ร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้องดังกล่าว ซึ่งพฤติการณ์ตามข้อกล่าวหาในคำฟ้องไม่ปรากฏการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่อย่างใด ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งจำเลยที่ ๔ สังกัด มีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐบาลที่มีจำเลยที่ ๑ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในฐานะฝ่ายบริหารที่จะกำกับดูแลหรือควบคุมสั่งการใด ๆ ได้อีกด้วย ดังนั้น มูลแห่งคดีตามข้อกล่าวหาในคำฟ้องโจทก์จึงไม่อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดของตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามความในมาตรา ๒๗๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ ดังกล่าว คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลซึ่งมีเขตอำนาจที่โจทก์ต้องฟ้องเพื่อดำเนินคดีอาญาจำเลยทั้งห้า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๙๗ วรรคหนึ่ง องค์คณะผู้พิพากษาจึงมีมติด้วยเสียงข้างมากไม่ประทับฟ้องไว้พิจารณา ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การตั้งผู้พิพากษา ในคดีของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาฯ

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ประธานศาลฎีกาต้องเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยเร็ว เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๙ คนเป็นองค์คณะผู้พิพากษาโดยให้เลือกเป็นรายคดี (มาตรา ๑๑)

ข้อสังเกต – ตามรัฐธรรมนูญฯ กำหนดให้มีผู้พิพากษาศาลฎีกาต่อคดี ๕-๙ คน

ตัวอย่างข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๕๕ (นำมาจากเอกสารทบทวนทำนอริคม)

อัยการสูงสุดเป็นโจทก์ฟ้องนายดำ ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแห่งหนึ่งซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ และนายแดง คนสนิทของนายดำ เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กล่าวหาว่า นายดำข่มขืนใจหรือจูงใจข้าราชการให้จัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จากบริษัทของพรรคพวก อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๘ ส่วนนายแดงช่วยพุดโน้มน้าวข้าราชการดังกล่าวอันเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดของนายดำ ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานวันแรก นายแดงยื่นคำร้องว่า นายแดงเป็นเพียงราษฎรคนหนึ่ง มิใช่ข้าราชการการเมือง อัยการสูงสุดไม่มีอำนาจฟ้องนายแดงต่อศาลแห่งนี้ ขอให้ยกฟ้อง

ให้วินิจฉัยว่า ข้ออ้างของนายแดงรับฟังได้หรือไม่

ธงคำตอบ

แม้นายแดงจะเป็นเพียงราษฎรคนหนึ่ง มิใช่ข้าราชการการเมือง แต่นายแดงเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของนายดำ ซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญา อัยการสูงสุดย่อมมีอำนาจฟ้องนายแดงต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๘ วรรคสอง และพ.ร.ป.วิ.อม. พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๙ (๒) ข้ออ้างของนายแดงรับฟังไม่ได้ (เทียบ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ อม.๑/๒๕๔๕)

ตัวอย่างข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๑ (นำมาจากเอกสารทบทวนทำนอริคม)

อัยการสูงสุดเป็นโจทก์ฟ้องนายดำ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการ ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนายแดง นายกองัดการบริหารส่วนจังหวัด เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กล่าวหาว่า ขณะที่นายดำดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ นายดำรับสินบนจากบริษัทเอบีซี จำกัด โดยให้นายแดงซึ่งทราบเรื่องดีเดินทางไปรับเงินแทนที่ประเทศสิงคโปร์ ในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก นายแดงยื่นคำร้องว่า นายแดงเป็นเพียงนายกองัดการบริหารส่วนจังหวัด อันเป็นตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น อัยการสูงสุดไม่มีอำนาจฟ้องนายแดงต่อศาลแห่งนี้ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ขอให้พิพากษายกฟ้องในส่วนของนายแดง

ให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องพิพากษายกฟ้องคดีในส่วนของนายแดงหรือไม่

ธงคำตอบ

แม้ นายแดงมิใช่บุคคลตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ วรรคหนึ่ง กล่าวคือมิใช่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ ข้าราชการการเมืองอื่น แต่ตามมาตรา ๒๗๕ วรรคสอง บัญญัติว่า บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลอื่นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ด้วย การที่นายแดงเดินทางไปรับเงินจากผู้ให้สินบนที่ประเทศสิงคโปร์แทนนายดำเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดของนายดำซึ่งเป็นบุคคลตามมาตรา ๒๗๕ วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของ นายแดง และไม่จำเป็นต้องพิพากษายกฟ้องคดีในส่วน of นายแดง

ตัวอย่างข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๕ (นำมาจากเอกสารทบทวนทำนอริคม)

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายแดง อดีตนายองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายดำ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำเลยต่อศาลชั้นต้น กล่าวหาว่าขณะที่นายแดงและนายดำดำรงตำแหน่งดังกล่าว นายแดงเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาเพื่อตอบแทนการจ่ายค่าจ้างก่อสร้างอาคาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดหลังใหม่ให้ผู้รับเหมาโดยมิชอบ โดยมี นายดำ ซึ่งเป็นเพื่อนรักกันและไม่ได้ เกี่ยวข้องกับการเรียกเงินเป็นผู้สนับสนุนโดยไปรับเงินจากผู้รับเหมาแทนนายแดงที่ร้านอาหาร ขอให้ ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๙, ๑๕๗, ๘๖ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างสืบพยานโจทก์ นายแดงและนายดำยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นว่า คดีนี้อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ขอให้ยกฟ้อง

ให้วินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นจะสั่งคำร้องเกี่ยวกับอำนาจฟ้องของนายแดงและนายดำอย่างไร

ธงคำตอบ

ขณะเกิดเหตุ นายแดง เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเพียงผู้บริหารท้องถิ่น ตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ (๗) และมีใช้ ข้าราชการการเมืองอื่น ตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ (๕) นายแดงจึงมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งตาม พ.ร.ป.วิ.อม. พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๑) คดีของนายแดงจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดี อม. ตามบทบัญญัติดังกล่าว และ แม้ขณะเกิดเหตุ นายดำ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ของนายแดง แต่เมื่อนายแดงมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๙ (๑) และนายดำมิได้ใช้อำนาจ ในตำแหน่งของตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คดีนายดำจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดี อม. ตาม พ.ร.ป.วิ.อม. พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๒)

ผู้ดำรงตำแหน่งฯ ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่เมื่อศาลประทับรับฟ้อง

เมื่อศาลประทับรับฟ้อง ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งฯ ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผล ให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่ ผู้นั้นต้องพ้นจาก ตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา ๑๗)

การทำคำพิพากษา

การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดหรือการพิพากษาคดี ผู้พิพากษาในองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือโดยส่งเขปพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติโดยให้ถือมติตามเสียงข้างมาก ในการนี้ องค์คณะอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาคณใดคนหนึ่งในองค์คณะเป็นผู้จัดทำเป็นคำสั่งหรือคำพิพากษตามมตินั้นก็ได้ (มาตรา ๒๐)

ข้อสังเกต – เดิมผู้พิพากษาทุกคนต้องเขียนคำพิพากษา แต่ปัจจุบันไม่ต้องเขียนเป็นรายคน เพียงแต่ทำเป็นความเห็นในการวินิจฉัยเป็นหนังสือโดยส่งเขป

มานิตย์ จุณปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

35

การจับกุมและคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องจับกุมหรือคุมขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เนื่องจากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะผู้ไต่สวนอิสระ หรืออัยการสูงสุดอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายจับหรือหมายขังผู้นั้น

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมากก่อนหรือไม่ ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาถึงเหตุผลอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยนั้นได้ (มาตรา ๒๒)

มานิตย์ จุณปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

36

หมวด ๒ การดำเนินคดีอาญา

การเริ่ม
กระบวนการ
ดำเนินคดีอาญาต่อ
ศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองฯ

1. ผู้เสียหาย
(๑) ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อตำรวจหรือพนักงานฝ่าย
ปกครองเหมือนคดีอาญาทั่วไป แต่ต้องมีการส่ง
เรื่องต่อไปยัง ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย
(๒) ยื่นคำร้องต่อ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณายื่นฟ้องต่อ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองฯ
2. ป.ป.ช. มีอำนาจกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่
ราชการ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำร้องขอจากผู้เสียหาย

ผู้มีอำนาจฟ้อง
คดีอาญาต่อศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาฯ

1. อัยการสูงสุด

2. คณะกรรมการ ป.ป.ช. (มาตรา ๒๓)

39

คำพิพากษาศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง
ที่ อม.อธ.๑/๒๕๖๘
(อุทธรณ์คำพิพากษา
ศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาฯ)

โจทก์ ๔ คนเป็นราษฎรยื่นฟ้องรัฐมนตรี ส. ต่อ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ในความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๒๐๐

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองมีคำสั่งไม่ประทับรับฟ้องไว้พิจารณา
เนื่องจากโจทก์ทั้งสี่เป็นราษฎรจึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย
ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมือง ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความศาลฎีกา

โจทก์ทั้งสี่อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ต่อ

องค์คณะอุทธรณ์เห็นว่า การฟ้องของโจทก์ทั้งสี่ซึ่งเป็นราษฎรไม่ผ่านกระบวนการไต่สวนและพิจารณาลงมติของ ป.ป.ช. อันเป็นการกำหนดผู้มีอำนาจฟ้องไว้เป็นการเฉพาะ ไม่อาจนำป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔) ที่ให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีได้เองอันเป็นคดีอาญาทั่วไปมาให้กับกรณีนี้ได้ โจทก์ทั้งสี่จึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีนี้ อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสี่ฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

การฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท

ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ศาลรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นด้วย (มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง)

กรณีมีศาลอื่นพิจารณาคดีกรรมเดียวกันนั้นอยู่ให้โอนมายังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๒๔ วรรคสอง)

การยื่นฟ้องคดีอาญา
ต่อศาลทำให้อายุ
ความสะดุดหยุดลง

ในการดำเนินคดี
อาญาตาม พรบ. นี้ เมื่อ
ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ให้
อายุความสะดุดหยุดลง
(มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

43

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลย
หลบหนี

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนี
ไปในช่วงถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการ
พิจารณาคดีของศาล ไม่ให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูก
กล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของ
อายุความ (มาตรา ๒๕ วรรคสอง)

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ
จำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในช่วงต้องคำ
พิพากษาถึงที่สุด ไม่ให้นับ ป.อ. มาตรา ๙๘
(เวลาล่วงเลยการลงโทษ) มาใช้ เท่ากับนิรันดร์
จนกว่าจำเลยจะตาย

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

44

ปอ.

มาตรา ๔๘ เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมิได้รับโทษกิตติ ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้

(๑) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(๒) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(๓) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(๔) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงหกหรือโทษอย่างอื่น

มานิตย์ จุลปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2569

45

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล

1. กระบวนพิจารณาวันยื่นคำฟ้อง โจทก์จะนำตัวจำเลยมาศาลหรือไม่ก็ได้ (มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘)
2. การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา ที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสจำนวน ๙ ท่าน เฉพาะคดี
3. การพิจารณาคำฟ้อง ในกรณีที่การกระทำความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท หากบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ศาลฯ ก็มีอำนาจรับพิจารณาข้อหาความผิดบทอื่นได้ด้วย (มาตรา ๒๔)
4. กระบวนพิจารณาวันนัดพิจารณาครั้งแรก จำเลยต้องมาอยู่ต่อหน้าศาล ถ้าไม่มา แต่หากศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ผ่านไป ๓ เดือนยังจับไม่ได้ ศาลพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความดำเนินการแทน (มาตรา ๒๘) (ข้อสังเกต – เดิมหากไม่ได้ตัวจำเลยมาในนัดแรก จะไม่สามารถเริ่มพิจารณาคดีได้)

มานิตย์ จุลปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2569

46

ต่อ

๕. กรณีที่มีการพิจารณาโดยไม่ได้ตัวจำเลยมาพิจารณา ตามมาตรา ๒๘ แล้วศาลมีคำพิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่สามารถทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาล แล้วขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา (มาตรา ๒๙)
๖. เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง เว้นแต่ได้ความว่าหากไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องจะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม (มาตรา ๓๐)
๗. การพิจารณาคดีทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ และศาลอาจพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ (มาตรา ๓๑วรรคหนึ่ง)

ต่อ

๘. ในการดำเนินคดีตาม พรป. นี้หากผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้วหลบหนี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๓๒)
๑๐. เมื่อมีการประทับรับฟ้องแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาคดีครั้งแรก (มาตรา ๓๓)
๑๑. โจทก์จำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน (มาตรา ๓๔)
๑๒. ในวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ (มาตรา ๓๕)

ต่อ

๑๓. ในกรณีที่มีการไต่สวนพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือศาลเรียกมา องค์คณะต้องสอบถามพยานบุคคลเอง แล้วจึงอนุญาตให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม (มาตรา ๓๗)

๑๔. เมื่อมีการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จ โจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด แล้วองค์คณะมีคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษาในศาลภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเสร็จการพิจารณา ทั้งนี้ ศาลสามารถอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยได้ (มาตรา ๔๐)

มานิติฯ จุฬป๋า กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 2569

49

หมวด ๓ การดำเนินคดีร้องขอให้
ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (เพราะ
เหตุร่ำรวยผิดปกติ)

พ.ร.ป.ป.ช. พ.ศ.
๒๕๖๑

มาตรา ๔

“ร่ำรวยผิดปกติ” หมายความว่า การมีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติหรือการมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่มีมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมายสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งกรณีมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติสืบเนื่องจากการเปรียบเทียบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วย

มาตรา ๔ แห่ง พ.ร.ป.ป.ช. พ.ศ. ๒๕๖๑

51

อนุโลมนำบทบัญญัติในหมวด ๒ การดำเนินคดีอาญามาใช้

เว้นแต่

๑. มาตรา ๒๔ เรื่องกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท
๒. มาตรา ๒๕ เรื่องการฟ้องคดีอาญาทำให้อายุความระงับฟ้อง
๓. มาตรา ๒๖ เฉพาะบทบัญญัติที่กำหนดให้ในวันยื่นฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล
๔. มาตรา ๒๗ การแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา มาศาลในวันฟ้องคดี
๕. มาตรา ๒๘ การออกหมายจับ หากจำเลยไม่ศาล

มาตรา ๔ แห่ง พ.ร.ป.ป.ช. พ.ศ. ๒๕๖๑

52

ต่อ

- ๖. มาตรา ๒๙ การขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
- ๗. มาตรา ๓๑ การพิจารณาลับหลังจำเลย
- ๘. มาตรา ๓๒ กำหนดความผิดและโทษสำหรับผู้ต้องถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่หลบหนีในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว
- ๙. มาตรา ๓๓ วรรคสาม (เรื่องจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วให้ศาลอธิบายฟ้อง) และวรรคสี่ (กรณีจำเลยรับสารภาพตามฟ้อง แล้วศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาไต่สวนได้)
- ๑๐. มาตรา ๔๐ เรื่อง การแถลงปิดคดี
- ๑๑. มาตรา ๔๒ เรื่อง การรับทรัพย์สิน
- ๑๒. มาตรา ๔๓ เรื่อง การรับทรัพย์สิน

วิธีพิจารณาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

- ๑. คำร้องนี้ต้องระบุรายละเอียดข้อกล่าวหาและพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าร้ายผิดปกติ รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและสถานที่ตั้งของทรัพย์สินที่ขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ชื่อและที่อยู่ของผู้ครอบครองหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะยื่นคำร้องด้วย (มาตรา ๔๖)
- ๒. เมื่อได้รับคำร้อง ศาลจะประกาศคำร้องในที่เปิดเผยตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา โดยบุคคลภายนอกอาจร้องคัดค้านเข้ามาในคดีได้ แต่ต้องกระทำก่อนศาลมีคำพิพากษา (มาตรา ๔๗)
- ๓. ผู้ใดกล่าวอ้างโต้แย้งว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินไม่ได้เกิดจากการร้ายผิดปกติ ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์ต่อศาล (มาตรา ๔๘)

หมวด ๔ การดำเนินคดีต่อ กรรมการ ป.ป.ช.

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ผู้มีอำนาจ กล่าวหา ป.ป.ช.

“มาตรา ๒๓๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกของทั้งสองสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดกระทำการตามมาตรา ๒๓๔ (๑) โดย ยื่นต่อประธานรัฐสภา พร้อมด้วยหลักฐานตามสมควร หากประธานรัฐสภาเห็นว่าเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดที่ถูกล่ามหา ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยัง ประธานศาลฎีกา เพื่อดำเนินการไต่สวนจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้สวนหาข้อเท็จจริง

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หน้าที่และอำนาจ วิธีการไต่สวน ระยะเวลาการไต่สวนและการดำเนินการอื่นที่จำเป็นของคณะผู้ไต่สวนอิสระ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา ๒๓๗ เมื่อดำเนินการไต่สวนแล้วเสร็จ ให้คณะผู้ไต่สวนอิสระดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้สั่งยุติเรื่อง และให้คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุด

(๒) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย โดยให้นำความในมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคหกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์ตามที่ ถูกกล่าวหา และมีใช้กรณีตาม (๒) ให้ส่งสำนวนการไต่สวน ไปไปยังการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และให้นำความในมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๒๓๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

57

1. ผู้มีสิทธิร้องกล่าวหา ป.ป.ช. ต่อประธานรัฐสภา

(รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๖)

1.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือ

2.ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน

58

ข้อสังเกต
คำพิพากษาศาลฎีกาที่
5673/2562 (ประชุม
ใหญ่)
ผู้เสียหายสามารถฟ้อง
ป.ป.ช. ตาม ป.วิ.อ.
มาตรา ๒๘ (๒) ได้

พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 17 วรรคหนึ่ง เป็นเพียงบทบัญญัติที่เพิ่มช่องทางในการดำเนินคดีแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่ โจทก์เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ยังคงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 28 (2) โดยยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 มาตรา 7 ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง (1) ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของจำเลยที่ 8 และที่ 9 ในฐานะเป็นผู้สนับสนุนได้ด้วยตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.2559 มาตรา 3 วรรคสอง (5)

แนวเดิม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2689/2560
ประชุมใหญ่
ผู้เสียหายไม่สามารถ
ฟ้อง ป.ป.ช. ตาม ป.วิ.อ.
มาตรา ๒๘ (๒) ได้

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งบัญญัติเรื่องการค้าเนติคดีอาญาแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช.ไว้เป็นการเฉพาะไม่มีผลใช้บังคับแล้ว แต่ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ยังมีผลใช้บังคับอยู่ และมีข้อกำหนดทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภาตามจำนวนที่กำหนดมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอว่า กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดร้ายผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และเมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องให้ส่งคำร้องไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมี พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 มาตรา 9 (3) บัญญัติรับรองให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จึงเป็นการกำหนดช่องทางและวิธีการนำคดีอาญาดังกล่าวขึ้นสู่การพิจารณาของศาล และกำหนดศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีไปเป็นการเฉพาะ มีผลเป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคณะกรรมการ ป.ป.ช.ต่อศาลตาม ป.วิ.อ.

2. ข้อกล่าวหาที่มีต่อ ป.ป.ช. (รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๖ และ มาตรา ๒๓๔ (๑))

1. มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ

2. ทุจริตต่อหน้าที่ หรือ

3. จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือ

4. ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่าง
ร้ายแรง

61

3. การตั้งคณะผู้ไต่ สวนอิสระ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๖)

1. หากประธานรัฐสภาเห็นว่ามีความเหตุอัน
ควรสงสัยว่ามีการกระทำตามที่ถูก
กล่าวหา
2. ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องไปยัง
ประธานศาลฎีกาเพื่อตั้งคณะผู้ไต่สวน
อิสระจากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง
และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่
ประจักษ์ เพื่อไต่สวนหาข้อเท็จจริง

4. คณะผู้ไต่สวนอิสระ
(พ.ร.ป.วิธีพิจารณา
คดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งฯ มาตรา ๕๐)

ประกอบด้วยบุคคลจำนวนไม่
น้อยกว่า ๗ คน ที่คัดเลือกจากผู้ซึ่งมี
ความเป็นกลางทางการเมือง และม
ีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นประจักษ์ โดย
แต่งตั้งจากราชการอัยการที่ดำรง
ตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีอัยการ หรือ
อัยการอาวุโสที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำ
กว่าอธิบดีอัยการมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕
ปีอย่างน้อย ๑ คน

मानिर्भूत ज्ञाना गुणमायुर्विधायनम् २५६९

63

5. หน้าที่และ
อำนาจของคณะผู้
ไต่สวนอิสระ
(พ.ร.ป.วิธีพิจารณา
คดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งฯ
มาตรา ๕๓)

คณะผู้ไต่สวนอิสระมี
หน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับ
คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตาม
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต โดย
อนุโลม

मानिर्भूत ज्ञाना गुणमायुर्विधायनम् २५६९

64

6.การดำเนินการเมื่อ คณะผู้ไต่สวนอิสระ ไต่สวนแล้วเสร็จ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๗)

เมื่อดำเนินการไต่สวนแล้วเสร็จ ให้คณะผู้ไต่สวน
อิสระดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้สั่ง ยุติเรื่อง
และให้คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สิ้นสุด

(๒) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ
ตามมาตรฐานทาง จริยธรรมอย่างร้ายแรงให้ เสนอเรื่อง
ต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย โดยให้นำความในมาตรา ๒๓๕
วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคหกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ถ้าเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาประพฤติการณ์ตามที่ถูก
กล่าวหา และมีใช้กรณีตาม (๒) ให้ส่งสำนวนการไต่สวน
ไปยัง อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อ ศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ตัวอย่างคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ
ที่ อ.ม.๑/๒๕๔๘ คดีกรรมการ ป.ป.ช. มีมติกำหนดเบี้ย
ประชุมจ่ายเป็นรายเดือน เป็นการขึ้นเงินเดือนให้ตนเอง
หรือไม่ ผิด ป.อ.มาตรา 157 หรือไม่?

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ อม.1/2548

- ข้อการสูงสุดเป็นใจทักเฝ้าระวังกรรมการ ป.ป.ช. 9 ท่านต่อศาล ว่ากระทำการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
- โดยเมื่อระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม 2547 ถึงวันที่ 28 กันยายน 2547 ต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งเก้าดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต กล่าวคือ วันที่ 29 กรกฎาคม 2547 เวลากลางวัน จำเลยทั้งเก้าได้ร่วมกันประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. และมีมติเห็นชอบให้จำเลยที่ 1 ในฐานะประธานกรรมการ ป.ป.ช. ออกกระเปียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2547 โดยอ้างว่า อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 107 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 กำหนดค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่เป็นรายเดือนในลักษณะเหมาจ่ายให้แก่จำเลยที่ 1 เดือนละ 45,500 บาท และให้จำเลยที่ 2 ถึงที่ 9 เดือนละ 42,500 บาท ในวันนั้นเองจำเลยที่ 1 ได้ลงนามในระเบียบ และนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2547

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

67

ประเด็นที่ ๑ ศาลพิจารณา จำเลยทั้งเก้าได้กระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายหรือ ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 หรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า...การที่จำเลยทั้งเก้าจะใช้อำนาจต่างได้จำเลยทั้งเก้าจะต้องมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ควบคู่ไปด้วย หากมีแต่เพียงอำนาจ แต่ไม่มีหน้าที่แต่อย่างใด แม้มาตรา 5 และมาตรา 107 จะบัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ตาม แต่การใช้อำนาจของจำเลยทั้งเก้าดังกล่าวก็เพื่อปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของจำเลยทั้งเก้า ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19(13) การออกระเบียบที่เป็นปัญหานี้ของจำเลยทั้งเก้า จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ตามที่โจทก์ฟ้องแล้ว หากเป็นเรื่องการใช้อำนาจทางนิติบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารดังที่จำเลยทั้งเก้าต่อสู้ไม่ ดังนั้น การที่จำเลยทั้งเก้าร่วมกันออกระเบียบที่เป็นปัญหานี้ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 5 และมาตรา 107 เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 31 แล้ว ข้อต่อสู้ของจำเลยทั้งเก้าฟังไม่ขึ้น

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

68

ต่อ

- ต่อมาวันที่ 27 สิงหาคม 2547 และวันที่ 28 กันยายน 2547 จำเลยทั้งเก้าได้อาศัยระเบียบดังกล่าวรับเงินค่าตอบแทนไปจากสำนักงาน ป.ป.ช. โดยบทบัญญัติตามมาตรา 5 และมาตรา 107 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ที่ใช้บังคับกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในสังกัดของสำนักงาน ป.ป.ช. มิได้ใช้บังคับกับจำเลยทั้งเก้าซึ่งเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช.แต่อย่างใด การออกระเบียบดังกล่าวเป็นการกำหนดค่าใช้จ่ายตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่เป็นรายเดือนในลักษณะเหมาจ่ายแก่จำเลยทั้งเก้า ให้ได้รับเงินเพิ่มพิเศษตามลักษณะงานควบกับเงินเดือนเท่ากับเงินประจำตำแหน่งที่มีอยู่เดิม ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 18 และพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการ และกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2541 โดยผ่านกระบวนการจากคณะรัฐมนตรีเข้าสู่รัฐสภาเพื่อออกเป็นกฎหมายใช้บังคับ

ประเด็นที่ ๒ ที่ศาลพิจารณา จำเลยทั้งเก้ามีอำนาจออกระเบียบดังกล่าวหรือไม่

...การที่จำเลยทั้งเก้าร่วมกันออกระเบียบที่เป็นปัญหาโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 107 อันเป็นฐานของอำนาจในการออกระเบียบที่เป็นปัญหาจึงไม่ชอบ สำหรับการออกระเบียบตามมาตรา 5 เป็นระเบียบทั่วไป เพื่อเป็นเครื่องมือของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 เท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2541 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า"ประโยชน์ตอบแทน"อื่นมีเพียง 1.การประกันสุขภาพ และ 2.ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเท่านั้น จะแปลความโดยขยายความไม่ได้ แม้ตามร่างฯของคณะกรรมการกฤษฎีกาคณะที่ 4 พิจารณาการร่างพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นฯ พ.ศ.2541 จะระบุว่า องค์กฤษฎีกาต่างๆ สามารถออกระเบียบได้อยู่แล้ว ก็เป็นเพียงความคิดเห็นของกรรมการร่างกฎหมายในขณะนั้น แต่ต่อมายุ่งหลัง กฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้บัญญัติไว้เพียงสองประการดังกล่าวเท่านั้น ที่จำเลยทั้งเก้าอ้างว่า ได้เปรียบเทียบ โดยคัดลอกมาจากระเบียบของศาลรัฐธรรมนูญ ก็แสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าได้ใช้อำนาจโดยไม่รอบคอบ เพราะระเบียบศาลรัฐธรรมนูญที่จำเลยทั้งเก้าอ้างว่า น่าจะทำได้ หากองค์กฤษฎีกาอื่นๆ ก็จะไม่ผิด ก็เป็นความเข้าใจของจำเลยทั้งเก้าเอง

มีความเห็นของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช.ว่า

....มีความเห็นว่า การกำหนดเงินเพิ่มพิเศษในลักษณะการจ่ายเงินเพิ่มพิเศษ ตามลักษณะงานของ ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ....ซึ่งกำหนดให้ประธานกรรมการและกรรมการได้รับ เงินเพิ่มพิเศษตามลักษณะงานควบกับเงินเดือน ในอัตราเท่ากับเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับอยู่แต่เดิมน่าจะถูกกำหนดโดยกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการจากคณะรัฐมนตรี เข้าสู่รัฐสภาเพื่อพิจารณาออกเป็นกฎหมายใช้บังคับ การกำหนดเงินเพิ่มพิเศษในลักษณะดังกล่าว จึงไม่น่าอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ที่จะพิจารณากำหนดเป็นระเบียบได้

(ต่อ)

จำเลยที่ 1 ก็ยอมรับต่อคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงว่า มีการเสนอ บันทึกข้อความของจำเลยที่ 8 ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่อ้างว่าไม่ได้หยิบยกขึ้นขณะประชุม ...

ต่อ

....แสดงว่าจำเลยทั้งเก้าทราบเรื่องที่คุณะอนุกรรมการทั้งสองคณะมีความเห็นว่าไม่สามารถออกระเบียบเพื่อจ่ายเงินเพิ่มพิเศษตามลักษณะงานควบกับเงินเดือนเท่ากับเงินประจำตำแหน่งที่มีอยู่เดิม แต่จำเลยทั้งเก้ายังคงเห็นชอบกับร่างระเบียบที่เป็นปัญหา และจำเลยที่ 1 ได้ลงนามประกาศใช้ในวันที่ 29 กรกฎาคม 2547 เมื่อจำเลยทั้งเก้าเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทยให้เป็นไปตามกฎหมาย มีประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่อย่างดี จำเลยทั้งเก้าย่อมต้องใช้ความระมัดระวังในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบที่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันถึงจำเลยทั้งเก้าโดยตรง ย่อมระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยศึกษาอำนาจในการออกระเบียบที่เป็นปัญหาให้ถ่องแท้เสียก่อน เมื่อมีข้อสงสัยสมควรสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับเงินงบประมาณจากกระทรวงการคลังให้แน่ชัด แต่จำเลยทั้งเก้ามิได้ดำเนินการ กลับออกระเบียบที่เป็นปัญหาโดยประชุมพิจารณาเพียงครั้งเดียวก็มีมติให้ออกระเบียบดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่าจำเลยทั้งเก้าทราบว่าคุณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจออกระเบียบที่เป็นปัญหา และจำนวนเงินค่าตอบแทนที่ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเงินเดือน ๆ ละ 45,500 บาท ส่วนกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเดือนละ 42,500 บาท จำเลยทั้งเก้าได้ถือโอกาสกำหนดใช้อัตราสูงสุดเท่ากับเงินประจำตำแหน่งที่ร่างระเบียบดังกล่าวเสนอเปรียบเทียบกับเข้ามาโดยไม่มีเหตุสมควร ไม่สอดคล้องกับการทำหน้าที่บริหารงานองค์กรที่เป็นงานนอกเหนือจากงานตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่หลัก...

ท้ายสุด

พุดติการณดังกล่าว บ่งชี้ว่า จำเลยทั้งเก้าแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองตามอำเภอใจโดยมิได้ยึดถือหลักเกณฑ์ใดๆ... จากข้อเท็จจริงที่จำเลยทั้งเก้าทราบว่าคุณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจออกระเบียบที่เป็นปัญหาแล้วยังเข้าร่วมประชุมคณะ กรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจออกระเบียบที่เป็นปัญหาแล้วยังเข้าร่วมประชุมคณะ กรรมการ ป.ป.ช. ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของสำนักงาน ป.ป.ช. และมีมติเห็นชอบกับร่างระเบียบดังกล่าวทุกคนโดยไม่มีกรได้แย้งคัดค้านทั้งได้รับเงินตามระเบียบดังกล่าวจากสำนักงาน ป.ป.ช. แล้ว แม้ภายหลังจำเลยทั้งเก้าได้นำเงินที่ได้รับมาคืนสำนักงาน ป.ป.ช. แล้วก็ตาม ก็ไม่ทำให้การกระทำความผิดของจำเลยทั้งเก้าที่สำเร็จไปแล้วจะกลับไม่เป็นความผิด

พุดติการณดังกล่าวรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งเก้าเป็นเจ้าพนักงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สำนักงาน ป.ป.ช. และเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย องค์คณะผู้พิพากษาจึงมีมติด้วยคะแนนเสียง 6 ต่อ 3 ว่า พยานหลักฐานที่ได้สอบสวนฟังได้ว่า จำเลยทั้งเก้าร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้อง พิจารณาว่า จำเลยทั้งเก้ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157, 83 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 125 ให้จำคุกจำเลยทั้งเก้ามีกำหนดคนละ 2 ปี เมื่อพิเคราะห์ถึงพุดติการณแห่งคดีทั้งปวงและประวัติการทำงานของจำเลยทั้งเก้าแล้ว เห็นว่ามีเหตุอันควรปรานี ให้ออการลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 มีกำหนด 2 ปี

หมวด ๕

การดำเนินคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

1. ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

1.ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ฯลฯ รวมถึง ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น (มาตรา ๑๑๔ วรรคสอง (๑))

2.ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

3.ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือ

4.ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๗)

2. เหตุแห่งการดำเนินคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ

ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ผู้ใด

- จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.
- จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอัน เป็นเท็จ
- ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามี เจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือ หนี้สิน

(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งฯ มาตรา ๕๗)

มานิตย์ จงปภา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

77

3. การยื่นคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

เมื่อมีเหตุแห่งการดำเนินคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ

(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๕๗)

มานิตย์ จงปภา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

78

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อม.๖/๒๕๕๒

- คำว่า “จงใจ” ศาลได้วางหลักไว้ใน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อม.๖/๒๕๕๒ ว่า คำว่า “จงใจ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๓ มีความหมายถึง เจตนาตามธรรมดาที่พิจารณาเพียงว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินรู้ว่าตนมีทรัพย์สินหรือหนี้สินใดในขณะต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินหรือไม่ ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาพิเศษ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตราดังกล่าวต้องการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีให้ถูกต้องเท่านั้น (ซึ่งเป็นแนวบรรทัดฐานเดียวกันกับที่ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาเรื่องนี้ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๕๕๐ ได้เคยวางไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๑/๒๕๕๓ และ ๑๙/๒๕๕๔)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้คำว่า “จงใจ” นี้ไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษ แต่การที่รัฐธรรมนูญใช้คำว่า “จงใจ” นำหน้าข้อความว่า “ยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ” นั้นย่อมมีความหมายว่า รัฐธรรมนูญประสงค์จะเห็นว่าผู้ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน จักต้องรู้สำนึกที่แน่ชัดพอสมควรและจำเป็นต้องมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน หรือปราศจากข้อสงสัยอันสมควรมาแสดง ในกรณีที่พยานหลักฐานยังไม่ชัดเจน หรือยังเป็นที่สงสัยอยู่ จึงไม่สมควรวินิจฉัยให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหา (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๕๔)

หมวด ๖ อุทธรณ์

ข้อสังเกต เดิมการอุทธรณ์
คำพิพากษาศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง

ไม่ใช่การ “อุทธรณ์” เพื่อให้ศาลสูงกว่าทบทวนคำตัดสิน
ของศาลล่าง (**review**) เหมือนเช่นทั่วไป เพื่อให้ทบทวน
ว่าศาลล่างตัดสินคดีไม่ถูกต้อง

แต่เป็นการอุทธรณ์เฉพาะในกรณีมี “พยานหลักฐานใหม่”
เท่านั้น

แปลว่า จะอุทธรณ์เพื่อให้ทบทวนคำตัดสินของศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเหมือน
เช่นการอุทธรณ์คดีทั่วไปไม่ได้

ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๕๕ วรรคสี่ และวรรคห้า
และอุทธรณ์ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ พ.ศ.๒๕๖๐)

1. คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่
ศาลฎีกาได้ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

2. กรณีที่จำเลยซึ่งไม่ถูกคุมขังเป็นผู้
อุทธรณ์ จำเลยจะยื่นอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อ
แสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะที่ยื่น
อุทธรณ์ มิฉะนั้นให้ศาลมีคำสั่งไม่รับ
อุทธรณ์ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๕๗)

83

(ต่อ)

3. คดีที่ไม่มีอุทธรณ์คำพิพากษา ให้เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ศาลได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา แต่ถ้า
เป็นคดีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ศาลมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดี
ดังกล่าวต่อไปให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๖๒)

4. การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่ง
ประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน ๙ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่ง
ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่
ต่ำกว่าหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน โดยให้เลือกเป็นรายคดี คำวินิจฉัย
อุทธรณ์ขององค์คณะให้ถือว่าเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รัฐธรรมนูญมาตรา
๑๙๕ วรรคห้า)

84

ต่อ

5. ในการพิจารณาอุทธรณ์ หากมีปัญหาข้อกฎหมายสำคัญ ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใดในองค์คณะของศาลฎีกานั้น หรือประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ จะเสนอประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาให้มีการวินิจฉัยปัญหานั้น โดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้ และเมื่อที่ประชุมใหญ่มีคำวินิจฉัยในเรื่องหรือประเด็นใดแล้ว องค์คณะของศาลฎีกาต้องวินิจฉัยหรือคำพิพากษาในเรื่องหรือประเด็นนั้นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งฯ มาตรา ๖๔)

85

หมวด ๓
การบังคับคดี

การบังคับให้เป็นไปตาม
คำพิพากษาหรือคำสั่ง

การบังคับให้เป็นไปตาม
คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดี
ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของ
ประธานศาลฎีกา คำพิพากษา
และคำสั่งในการบังคับคดี
ตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด
(มาตรา ๖๕)

มานิติฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๖๑

87

กรณีศึกษาน่าสนใจ ข้อเท็จจริงเดียวกัน ชั้นศาลต่างกัน ใช้กฎหมายต่างกัน ผลอาจต่างกันได้

นายกรัฐมนตรีออกคำสั่งย้ายเลขาธิการสภาความมั่นคง

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า คำสั่งย้ายไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า นายกฯใช้อำนาจแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้าย

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตัดสินว่า นายกฯไม่ผิด ปอ. มาตรา ๑๕๗

การที่ศาลปกครองสูงสุดตัดสินว่า คำสั่งทางปกครองใดไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ได้หมายความว่าผู้ออกคำสั่งนั้นจะต้องมีความผิดตาม ปอ. มาตรา ๑๕๗ โดยอัตโนมัติ แต่ต้องมีการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญา

มานิติฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๖๑

88

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.33/2557

ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลและในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการประจำของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค ย่อมมีอำนาจดุลพินิจในการบริหารงานบุคคลหมุนเวียนสับเปลี่ยนบทบาทหรือการทำหน้าที่ของข้าราชการเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามแผนนโยบายที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาได้ แต่ในการใช้อำนาจดุลพินิจดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 นั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายแล้ว ยังจะต้องมีเหตุผลรองรับที่มีอยู่จริงและอธิบายได้ ซึ่งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้อำนาจเหตุผลในการโอนผู้ฟ้องคดีว่าผู้ฟ้องคดีได้ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีประสิทธิภาพ มีข้อบกพร่องหรือไม่สนองนโยบายของรัฐบาลซึ่งจะถือได้ว่ามีเหตุผลอันสมควรที่ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งโอนได้ตามความเหมาะสม จึงถือได้ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ อันเป็นเหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายประการหนึ่งตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ดังนั้น การโอนผู้ฟ้องคดีจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติมาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 กันยายน 2554 จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษาเพิกถอนคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 152/2554 ลงวันที่ 7 กันยายน 2554

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

89

ต่อ

ทำให้ผู้ฟ้องคดีไปปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 กันยายน 2554 ที่ให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (นักบริหารระดับสูง) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันที่คำสั่งและประกาศฉบับดังกล่าวมีผลบังคับ กับเพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ที่ยกคำร้องทุกข์ของผู้ฟ้องคดี โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาดังนัยมาตรา 69 วรรคหนึ่ง (8) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 คือ เมื่อคำสั่งพิพากษาถูกศาลเพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลังดังกล่าว ย่อมมีผลทางกฎหมายว่าผู้ฟ้องคดีมิได้พ้นจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการให้ผู้ฟ้องคดีสามารถปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติโดยเร็ว นั้น ศาลปกครองสูงสุดโดยที่ประชุมใหญ่พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีได้รับจากประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือน ลงวันที่ 30 กันยายน 2554 ที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้ จึงให้เพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับ คือ วันที่ 30 กันยายน 2554 โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาดังนัยมาตรา 69 วรรคหนึ่ง (8) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ควรที่จะพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้ ภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษา

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

90

พิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น เป็นให้เพิกถอนเฉพาะประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือน ลงวันที่ 30 กันยายน 2554 ที่ให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (นักบริหารระดับสูง) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำ (นักบริหารระดับสูง) สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้การเพิกถอนประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับ คือ วันที่ 30 กันยายน 2554 โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาดำเนินการตามนัยมาตรา 69 วรรคหนึ่ง (8) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ควรที่จะพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีได้กลับสู่ตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้ ภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษา

កំរាវិទ្យាសាស្ត្ររដ្ឋបាលក្រសួង ៩/២៥៥៧

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คำเบิกความด้วยวาจาบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงเป็นหนังสือ รวมทั้งพยานหลักฐานและพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดีประกอบกันแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้เข้ามีส่วนกระทำการเกี่ยวข้องกับการให้นายถวิล เปลี่ยนศรี พ้นจากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งเหตุผลตามข้ออ้างของผู้ถูกร้องยังไม่เพียงพอจะรับฟังได้ว่า การออกคำสั่งให้นายถวิล เปลี่ยนศรี ไปปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ราชการตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา ประกอบกับกระบวนการโอนนายถวิล เปลี่ยนศรี ก็ดำเนินการอย่างเร่งรีบไม่เป็นไปตามการปฏิบัติราชการตามปกติ จึงมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าปัจจัยอันเป็นที่มาของการโอนนายถวิล เปลี่ยนศรี จากการดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำ คือความประสงค์ให้ตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติว่างลงเพื่อโอนย้ายผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่พลตำรวจเอก วิเชียร พจน์โพธิ์ศรี ดำรงอยู่ในขณะนั้นมาดำรงตำแหน่งแทน อันจะทำให้ตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติว่างลง เปิดโอกาสให้สามารถแต่งตั้งเครือญาติของผู้ถูกร้องขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติแทน การกระทำทั้งหมดของผู้ถูกร้องมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์

ของประเทศชาติและของประชาชนแต่อย่างใด แต่เป็นการกระทำที่มีเจตนาอำพรางหรือแอบแฝงเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง อันเป็นการกระทำที่ขัดจริยธรรม คุณธรรม และความถูกต้องชอบธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารงานบุคคลภาครัฐไว้ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่า บริหารบุคคลโดยระบบคุณธรรม ราชการต้องปฏิบัติต่อข้าราชการด้วยระบบบริหารทรัพยากรบุคคลที่คำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ปราศจากอคติ และมีความเป็นกลางทางการเมือง การดำเนินการแต่งตั้ง โยกย้าย และให้นายถวิล เปลี่ยนศรี พ้นจากตำแหน่ง เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเดียวกันและมีความเชื่อมโยงกันกับการบรรจุแต่งตั้งพลตำรวจเอก เปรียวพันธ์ ดามาพงศ์ ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อันแสดงให้เห็นถึงการมีผลประโยชน์ทับซ้อน และมีวาระซ่อนเร้น โดยที่ผู้ถูกร้องได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ถือได้ว่าเป็นการเข้าไปแทรกแซงและก้าวก่ายการแต่งตั้ง โยกย้าย หรือการให้พ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น คือ พลตำรวจเอก เปรียวพันธ์ ดามาพงศ์ ซึ่งเป็นเครือญาติของผู้ถูกร้อง อันเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ ประกอบมาตรา ๒๖๖ (๒) และ (๓)

มานิติฯ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๒๕๖๑

๙๓

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นนายกรัฐมนตรีเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง และของผู้อื่น ในเรื่องการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน หรือการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และมีใช้ข้าราชการการเมือง จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ (๒) และ (๓) และถือเป็นการกระทำตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ อันมีผลทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเป็นการเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และรัฐมนตรีที่ได้ร่วมมิตินในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๔ จึงมีส่วนร่วมในการก้าวก่ายและแทรกแซงข้าราชการประจำอันเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๘ ประกอบมาตรา ๒๖๖ (๒) และ (๓) เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีเหล่านั้นต้องสิ้นสุดเป็นการเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ไปด้วย

มานิติฯ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๒๕๖๑

๙๔

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่
อม. ๓๐/๒๕๖๖ อัยการสูงสุด โจทก์ นส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จำเลย

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยโยกย้ายและให้นายถวิลพ้น
จากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติโดย
ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของพอเอก
เพรียวพันธ์ เครือญาติของจำเลย ขอให้ลงโทษตาม
ป.อ.มาตรา ๑๕๗ ฯลฯ

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

95

ศาลวินิจฉัยว่า

ปัญหาต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายมีว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่
ในประเด็นแรกที่ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนปรากฏว่ามูลกรณีคดีนี้เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
ที่ ๙/๒๕๕๗ และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีหมายเลขแดงที่ อ.๓๓/๒๕๕๗ แล้วนั้น
องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า แม้มูลกรณีคดีนี้จะเคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๕๗
แล้วก็ตาม แต่คดีของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว คงพิจารณาวินิจฉัยแต่เพียงว่า ผู้ถูกร้อง (จำเลยคดีนี้)
ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นนายกรัฐมนตรีเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

96

ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองในเรื่องการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนหรือการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ ข้าราชการการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๖ (๒) และ (๓) อันมีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเป็นการเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๘ หรือไม่เท่านั้น ไม่มีประเด็นพิจารณาวินิจฉัยถึงความรับผิด ทางอาญาของบุคคลใด และผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวคงผูกพันศาลนี้ให้รับฟังได้ เพียงว่า ความเป็นรัฐมนตรีของจำเลยได้สิ้นสุดลงแล้ว ส่วนคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดี หมายเลขแดงที่ อ.๓๓/๒๕๕๗ ก็มีประเด็นเพียงว่า คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔ ที่สั่งให้นายถวิลไปปฏิบัติราชการที่สำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศ สำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ ที่สั่งให้นายถวิลพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการ

สภาความมั่นคงแห่งชาติและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำ เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น ไม่มีประเด็นพิจารณาวินิจฉัยถึงความรับผิดทางอาญา ของบุคคลใด ปัญหาว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาตามฟ้องคดีนี้หรือไม่ จึงเป็นคนละประเด็น กับที่ศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัย และยังไม่มีศาลใดวินิจฉัยมาก่อน จึงอยู่ใน อำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ ประกอบ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐ การที่จะวินิจฉัยเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของจำเลยในคดีนี้ นอกจาก พิจารณาจากการกระทำของจำเลยแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๔ และเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริตอันเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔๒ ด้วยโดยศาลต้องไต่สวนพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายและศาลอาจเรียกพยานมาไต่สวนเองเพื่อค้นหาความจริงและใช้ดุลพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานทั้งปวง โดยจะไม่พิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคสาม โดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔ วรรคสอง บัญญัติว่า

มานิตย์ จุลปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2569

99

“ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ...” ดังนั้น หากพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคดีนี้มีน้ำหนักมั่นคงรับฟังได้โดยปราศจากสงสัยจึงจะลงโทษจำเลยตามฟ้องได้ กรณีจึงไม่อาจนำเอาข้อเท็จจริงตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวมาผูกพันให้ศาลนี้ต้องรับฟังตาม คงรับฟังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานส่วนหนึ่ง ในส่วนประเด็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ องค์กรและผู้พิพากษามีมติเสียงข้างมากเห็นว่า การกระทำความผิดตามฟ้อง นอกจากเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีเจตนาในการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบแล้ว เจ้าพนักงานผู้นั้นยังต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือต้องมีเจตนาปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งเจตนาพิเศษนี้ต้องมีอยู่ในขณะกระทำความผิด สำหรับปัญหาว่าจำเลย

มานิตย์ จุลปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2569

100

๑๑๑.....๑๑๑

พลตำรวจเอกวิเชียร กรณีจึงเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของร้อยตำรวจเอกเฉลิม ทั้งไม่มี
พยานแวดล้อมกรณีหรือพยานอื่นใดที่มีน้ำหนักมาประกอบ พยานหลักฐานจากการไต่สวนไม่มีน้ำหนัก
มั่นคงเพียงพอให้เชื่อได้ว่า จำเลยกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อประโยชน์ของพลตำรวจเอกเพรียวพันธ์
จากเหตุผลที่วินิจฉัยแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยมีเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดเพื่อให้เกิด
ความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือ
ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการ
ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใด

ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหาย
แก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้อง เมื่อวินิจฉัยดังนี้แล้ว
ปัญหาข้ออื่นไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย เพราะไม่อาจทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงไป

พิพากษายกฟ้อง.

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่น่าสนใจ

คำพิพากษาที่ อม.อธ.๓/๒๕๖๖ (คดีสลับร่าง รัฐธรรมนูญ)

ความเป็นมาในคดี

คู่ความ: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ 1 อดีตประธานรัฐสภา) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ 2 อดีต ส.ส.)

ฐานความผิด: ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามกฎหมาย ป.ป.ช.

เหตุการณ์เดิม: ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเคยมีคำพิพากษา "ยกฟ้อง" ทำให้โจทก์ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ประเด็นข้อ กล่าวหาและผล การวินิจฉัยของ ศาล

1. ประเด็นการสืบเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ที่มาของ ส.ว.)

ข้อกล่าวหา: โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ 2 ให้ผู้ช่วยนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ที่มีเนื้อหาเพิ่มให้ ส.ว. สรรหาเดิมสามารถลงสมัครเลือกตั้งได้ทันทีโดยไม่ต้องเว้นวรรค 2 ปี) มาสืบเปลี่ยนแทนร่างเดิมที่เคยยื่นไว้ โดยไม่มีสมาชิกลงชื่อรับรองใหม่ และจำเลยที่ 1 ร่วมรับรู้และบรรจุร่างฉบับใหม่นี้เข้าสู่วาระการประชุม

ผลวินิจฉัยของศาล:

- จากการไต่สวนพบว่า การสืบเปลี่ยนร่างเกิดขึ้นก่อนที่จำเลยที่ 1 จะลงนามอนุญาตบรรจุวาระ - ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐสภาหลายปากยืนยันว่า สำนักงานเลขาธิการสภาฯ มีธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการที่ทำสืบต่อกันมานาน ว่าหากยังไม่ได้บรรจุวาระ ผู้เสนอหลักสามารถนำร่างฉบับปรับปรุงแก้ไขมาเปลี่ยนแทนร่างเดิมได้ โดยใช้เลขรับเดิมและรายชื่อสมาชิกร่วมเสนอเดิม

- เมื่อมีการประชุม จำเลยที่ 2 ก็ได้แถลงหลักการและเหตุผลของร่างฉบับใหม่ชัดเจน และที่ประชุมลงมติรับหลักการด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น โดยไม่มีสมาชิกคนใดทักท้วง

- ศาลจึงเชื่อว่าจำเลยทั้งสองกระทำให้ไปด้วยความเข้าใจโดยสุจริตตามแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สภาฯ ไม่ได้มีเจตนาทุจริตหรือปกปิดข้อเท็จจริง

2. ประเด็นการ กำหนดเวลาแปร ญัตติย้อนหลัง

ข้อกล่าวหา: โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ 1 (ประธานในที่ประชุม) จงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติ 15 วันย้อนหลัง ไปตั้งแต่วันถัดจากวันรับหลักการ ทำให้เหลือเวลาให้สมาชิกยื่นแปรญัตติจริงเพียง 1 วัน ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของสมาชิก

ผลวินิจฉัยของศาล:

- ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2553 ข้อ 96 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ยื่นคำแปรญัตติภายใน 15 วันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ เว้นแต่รัฐสภาจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

- เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้วไม่ครบ จำเลยที่ 1 จึงต้องปิดประชุมและถือว่าการกำหนดเวลาเป็นไปตามข้อบังคับปกติ (คือ 15 วันนับจากวันถัดจากวันรับหลักการ) ซึ่งจำเลยที่ 1 ทำไปตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญและตามที่ข้อบังคับกำหนดไว้

- มีสมาชิกถึง 202 รายที่ยื่นแปรญัตติได้ทัน จึงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 มีเจตนาพิเศษเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

บทสรุปคำพิพากษา องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา "ยืน" ให้ยกฟ้องจำเลยทั้งสอง เนื่องจากพยานหลักฐานไม่พอพียงว่าจำเลยกระทำความผิดทางอาญาตามฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้
ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองที่ อม.อช.
๕/๒๕๖๓ (คดีตบ
ทรัพย์อหิบดีกรรม
ทรัพย์ากรน้ำบาดาล)

1. เหตุการณ์และข้อหาที่ถูกฟ้อง

- สถานะขณะเกิดเหตุ: นายอนุรักษ์ ดำรงตำแหน่ง ส.ส. มุกดาหาร พรรคเพื่อไทย และเป็นรองประธานอนุ กรรมการแผนงานบูรณาการ 2 ซึ่งมีหน้าที่พิจารณา งบประมาณปี พ.ศ. 2564

- พฤติการณ์ความผิด: ในคืนวันที่ 4 สิงหาคม 2563 นายอนุรักษ์ได้โทรศัพท์หา นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์ (อหิบดีกรรม ทรัพย์ากรน้ำบาดาลในขณะนั้น) เพื่อเรียกเงินสดจำนวน 5,000,000 บาท หรือของงานโครงการในภาคอีสานแลกกับการ ไม่ตัดงบประมาณของกรม 10 เปอร์เซ็นต์

- การเปิดโปง: วันรุ่งขึ้น (5 สิงหาคม 2563) นายศักดิ์ดาได้ประกาศกลางที่ประชุมงบประมาณว่า มีอนุกรรมการ โทรศัพท์มาตบทรัพย์ตนเอง จนนำไปสู่การร้องเรียนต่อ ป.ป.ช

มานิตย์ จงปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

107

ต่อ

2. ข้อต่อสู้ของจำเลย (นายอนุรักษ์)

- จำเลยให้การปฏิเสธ โดยอ้างว่า การไต่สวนของ ป.ป.ช. ไม่ชอบด้วย กฎหมายและเร่งรัดเกินไป

- อ้างว่าการโทรศัพท์เป็นการ ติดต่อกับเพื่อขอเอกสารแบบแปลนและ ประมาณราคาก่อสร้างตามหน้าที่

มานิตย์ จงปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2569

108

3. การวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาลฎีกา

- การไต่สวนของ ป.ป.ช. ขอบแล้ว: ศาลวินิจฉัยว่ากระบวนการตั้งคณะกรรมการไต่สวนและการรวบรวมพยานหลักฐานของ ป.ป.ช. เป็นไปโดยชอบตามกฎหมาย

- พยานหลักฐานมัดแน่น: แม้โจทก์จะมีนายศักดิ์ดาเป็นประจักษ์พยานเพียงปากเดียว แต่มีพยานแวดล้อมที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายราย และมีข้อมูลประวัติการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ระยะเวลาและระยะเวลาในการสนทนาที่สอดคล้องตรงกันอย่างชัดเจน

- พฤติกรรมสื่อทุจริต: ศาลเห็นว่าการตั้งข้อสังเกตและซักถามงบประมาณอย่างเข้มงวดของจำเลย ไม่ได้ทำเพื่อตรวจสอบตามปกติ แต่ทำเพื่อสร้างความกดดันและใช้เป็นข้อต่อรองในการแสวงหาประโยชน์

- บทลงโทษ: ศาลฎีกาชั้นวินิจฉัยอุทธรณ์มีมติเสียงข้างมาก พิพากษายืน ให้ลงโทษจำคุก 6 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 (ความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกรับทรัพย์สินฯ) ซึ่งเป็นบทหนักที่สุด พร้อมเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ